

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:9

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr K. Fernhout, Baarn; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnald, Ermelo; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken en brieven voor de Redactie gelieve men tot nadere aankondiging te adresseren aan de Uitgevers Oosterbaan & Le Cointre te Goes.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Kerkelijk Leven: Is de N. S. B. Christelijk? XII. Geref. Jongelingsblad. — Het Boek van de Week: De herdruk van Dr van der Does' boek over de Afscheiding. — Uit de Historie: Het eenwfeest der Afscheiding. III. — Uit de Buitenl. Kerken: Amerikaansche Synodale Kiekie. IV. — Perschootw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

KERKELUK LEVEN

Is de N.S.B. Christelijk? (XII)

De „toepassing” op de continuïteitsgedachte.

Nu wordt op deze onderscheiding van „continuïteit” en „discretie” een „toepassing” gemaakt door de leiders der N. S. B.

Wat de eerste, de continuïteit, betreft: daarop luidt de toepassing: wij willen die continuïteit erkennen, en dus niet een nieuwen staat „uit het niet” te voorschijn roepen.

Dat klinkt wel gemoedelijk; en met name menschen, die voor het historisch geworden eerbied hebben en bij anderen dien eischen, zullen geneigd zijn, te zeggen: Ziehier is een standpunt, dat het onze raakt, en verwantschap daarmee toont te bezitten. Men zou zelfs kunnen denken aan het „christelijk-historische” of „anti-revolutionaire” standpunt.

Maar dat ware toch onjuist.

Want de verzekering: „wij willen niet uit het niet iets nieuws opbouwen” beteekent op zichzelf niets. Reeds om de eenvoudige reden dat niemand daartoe in staat is. Ook de felste revolutiedrang kan nimmer iets stichten, dat uit de lucht valt. Het historisch geworden heeft zich nog nooit laten negeren. Ook de Antichrist — men moge hem dan als drager van het revolutionaire naambord, dan wel als schijnprofeet van het conservatisme zich denken — zal bij zijn revolutie het historisch geworden niet vermogen te verwaarlozen. Sterker nog: hij zal de som van al het historisch gegevene noodig hebben, om zijn laatste revolutiedaad te kunnen voorbereiden en volvoeren.

Neen — op zichzelf beteekent de zooveen geciteerde leus allermint een verzekering, die het revolutionaire gevaar hier zou bezworen mogen doen achten.

Want — men denke aan het Antirevolutionaire Gedenkboek — het gaat niet om „historie”, doch om „Schrift en historie”.

De geschiedenis zelf is in alles wat zich in haar voltrok, neerslag van Gods verborgen wil. Maar zij is allermint profetes van Gods geopenbaarden wil. Zij kan trouwens niet eens zichzelf uitleggen, zij kan niets uitleggen, en zonder door de Schrift geopende oogen kan de mensch haar „zin” niet verstaan; hij is door de zonde „geneigd” (in den bepaalden zin van den Catechismus) dien zin te misduiden.

Daarom is de Schrift noodig.

Zonder Schrift geen kennis der historie.

Zonder Schrift ook geen kennis van datgene, wat in de continuïteit der historie de continue verbrekings- en verwoestings-daad der ZONDE is. Zonder Schrift beteekent aanvaarding van het historisch geworden een aanvaarding ook van het zondige, dat in de historie geworden is.

En als men dan, zonder Schrift, op het historisch geworden, ingrijpen wil voor den opbouw van „iets nieuws”, dan heeft men geen mogelijkheid, om het „kostelijke”, dat men maken wil te scheiden van het „snoode”; immers, dit nam men op den koop toe mee uit het historisch geworden, zonder het te kunnen „onderscheiden”. Want de natuurlijke mensch „onderscheidt” niet de dingen, die des Geestes Gods zijn. Zijn conservatisme, ja, ook ZIJN conservatisme is altijd revolutie, wijl het ook conserveert, wat

Gods wet vervloekt. Want het onderwerpt zich der wet Gods niet, want het kan ook niet.

K. S.

Geref. Jongelingsblad.

Het „Geref. Jongelingsblad” moet nog een antwoord hebben; dat volge nu.

Tot mijn verbazing spreekt het blad van een „aanval”, door mij op het orgaan gedaan. Ik sprak van het leggen van een bewering in den mond van iemand (den auteur A. Schilder), welke die iemand niet had gedaan, en meende, dat men eerlijkheidshalve die onware bewering herroepen moest; vooral, nu men op grond van die gefantaseerde bewering des Heeren A. Schilder hem in een opvoedend orgaan van „godeloos” bijbelgebruik beschuldigde. Waarom praeciseert het blad toch niet de dingen? Het is niet christelijk, in de ruimte te blijven praten, als de ander vraagt om praeciseering. „Zijt dan altijd bereid.....”

Het blad schrijft verder:

Prof. Schilder beweert, dat hij met geen woord gezegd heeft, dat tusschen ons blad en hem de kwestie van persoonlijke keus, dan wel massa-decreet, in geding is.

Toen ik dit las heb ik „De Reformatie” van 1 Juni '34 weer eens opgeslagen. Prof. Schilder schreef daar het volgende:

„Afgedacht van de vraag, of zulk een auteur geslaagd is, hij is in elk geval iemand, die het christelijk geweten wil plaatsen voor den ernst der persoonlijke keus. Waarom zou men naar hem niet hooren?”

„Wij, die zoo vredelievend zijn? Wij, die zoo tegen „geweld” zijn? Wij, die zoo den mond vol hebben „over het geweten en over de geloofsdaad als over „een steeds persoonlijke beslissing, en over de „vrijheid, die in Christus Jezus is, wij, die de menschen waarschuwen tegen het domme volgen van „een opgelegden wil van anderen?”

„Wordt nu onder ons zulk een poging met den „noodigen ernst ontvangen?”

„Niet altijd. In het „Geref. Jong. Blad” komt een „artikel voor, enz.....”

Hier wordt in ieder geval de indruk gewekt, alsof het „Geref. Jong. Blad” zich stelt tegenover den eisch der persoonlijke keus en wij achten het aan de eer van ons orgaan verplicht om dien indruk weg te nemen, omdat ook ons orgaan steeds het pleit heeft gevoerd voor de persoonlijke verantwoordelijkheid óók in het organisatieleven.

Tot zoover het „Geref. Jong. Blad”.

Ik begrijp er niets meer van.

Als ik diaken ben, en ik zeg tot mijn collega's: hier komt een man der gemeente, en die klaagt zijn nood, en die zegt, armer te zijn dan wij dachten, en we hooren wat vreemd van het geval op, en ik weet, dat er een is, die zegt, dat het godeloos is, dat de man om ondersteuning vragen durft, en die zonder meer hem afwijzen wil, maar laten we niet zoo maar hem bekladden en zijn aanvraag van de hand wijzen, „wij, die” zoo secuur zijn, „wij, die” altijd zeggen, dat we elk geval behoorlijk moeten onderzoeken.....

beweer ik dan, dat die andere diakenen tegenover het beginsel van behoorlijk onderzoek staan?

Niemand, die dat denken zal.

Ik beweer dan juist, dat dat beginsel ons gemeenschappelijk uitgangspunt is, en dat we dus verplicht zijn, behoorlijk nota te nemen óók van dit geval, al wijkt het af van het gewone type en van de gewone indrukken.

Precies zoo stond het hier. De aandacht is door het „Geref. Jong. Blad” alweer afgeleid tot een punt, dat niet in geding was. Juist omdat wij het samen eens zijn over die persoonlijke verantwoordelijkheid moest — aldus redeneerde ik — de brochure in kwestie niet zoo maar met een paar dikke toeren („godeloos”) van de baan geschoven worden, ook al liet die brochure nu eens een ander geluid hooren, dan de algemeene leuzen, die we gewoonlijk vernemen, en die de brochure in kwestie duidelijk en omstandig heeft behandeld.

En als nu de hoofdredacteur van het „Geref. Jong.

Blad” de dingen zoo eens denkt, dan behoeven we ook niet veel meer te praten over het volgende gedeelte van zijn artikel:

In het vervolg van het schrijven van Prof. Schilder komt dezelfde gedachte weer naar voren, waar hij schrijft, dat hij

het een uiting van verblindheid of anders van bederf acht, als in een paedagogisch orgaan op zoo lichtvaardige wijze en met zoo ernstige misduiding van het gevoelen van den auteur, een poging, om ons weer eens tot het geven van rekenschap terug te leiden en van het volgen van massa-decreten af te voeren, met dergelijke groote termen wordt afgehandeld en van de baan der aandacht van de verbonds kinderen afgeblazen wordt.

Ook daar wordt de indruk gewekt alsof het „Geref. Jong. Blad” het volgen van het massa-decreet zou stellen boven het geven van rekenschap, en daar denken wij geen oogenblik aan.

Wanneer Prof. Schilder met geen enkel woord de kwestie van persoonlijke keus en massa-decreet tusschen hem en het „Geref. Jong. Blad” in geding heeft willen brengen, waarom dan de hier door mij geciteerde uitingen in zijn schrijven?

Tot zoover de aanhaling.

Het is toch zeer duidelijk, wat hier gezegd is door mij. Het komt hierop neer:

in theorie verdedigen „wij” (dus ook het „Geref. Jong. Blad”) de persoonlijke keus;

in de practijk evenwel volgen onze arbeiders vaak massa-decreten;

nu is er iemand gekomen (A. Schilder), die ons allemaal weer eens herinnert aan ons gemeenschappelijk uitgangspunt;

en kijk, nu gaat het OPVOEDEND orgaan met één pennestreek, nog wel onder verdraaiing van de woorden van den auteur, tot de jongelui (de a.s. arbeiders ook) zeggen: niets gedaan, jongelui.

Is dat niet duidelijk?

Nota bene: wie volgen (in dit geval) massa-decreten? Toch zeker de arbeiders? Ik heb nog nooit gehoord, dat het „Geref. Jong. Blad” атааkt (redactie, personeel, etc.). Dat bepaalde zinnetje kan natuurlijk alleen maar op de concreet stakenden slaan.

Verder zegt de hoofdredacteur:

Wat de zaak zelf betreft, zij nog opgemerkt, dat het artikel van den heer Stap in ons blad in geen enkel opzicht een recensie is geweest.

Het was slechts een soort vervolg van den heer Stap op de artikelen, die hij indertijd in ons blad geschreven heeft, ter bestrijding van het standpunt A. Schilder. Hij had gehoopt, dat de heer Schilder thans nader op deze artikelen zou ingaan, maar..... dat werd een groote teleurstelling. De heer Stap vond slechts één nieuw argument n.l. „dat de arbeider niet mag staken, omdat God als regel de soberheid voor den mensch wil”. Uitdrukkelijk heeft de heer Stap dan ook in zijn artikel gezegd, dat hij slechts dit ene argument in zijn artikel onder de loupe wil nemen.

Meer heeft dat artikel niet willen zijn en meer was het ook niet.

Dat de heer Stap scherp wilde laten uitkomen, wat de consequenties van dit standpunt zouden zijn, was zijn goed recht en dat hij het gebruik der bijbelteksten wilde toetsen mag hem evenmin kwalijk worden genomen.

Wanneer hij daarin gefeild heeft laat men hem dan zakelijk bestrijden, indien hij in de korte formulering van het argument, dat hij onder de loupe wilde nemen, de bedoeling van den schrijver der brochure niet zuiver heeft weergegeven. In ons blad van 25 Mei formuleerde de heer Stap dit aldus:

„Het is de meening, verdedigd in de paragrafen 22-24, dat de arbeider niet mag staken, omdat God de soberheid van den mensch wil.”

Daarmee wordt de zaak tot het kernpunt teruggebracht en het heeft alleen zin daarover een eventueel voortgezette discussie te laten gaan.

Dit is struifvogelpolitiek.

Ik heb juist heel zakelijk gezegd:

a. dit beweert volgens den heer Stap de heer A. Schilder;

b. dit beweert blijkens den tekst de heer Schilder zelf;

e. jongelui, kijkt nu zelf maar, of de Heer Stap juist weergeeft.

Ik citeerde letterlijk.

Het „Geref. Jong. Blad“ niet.

Ik vroeg herhaaldelijk: leg nu eens even naast elkaar die twee citatenreeksen.

Het gebeurde niet.

Het gebeurt NOG NIET.

En dat begin ik nu langzamerhand een zonde te vinden van het „Geref. Jong. Blad“. Een zonde, die ik blijf zien ondanks de vele woorden, die van deze herhaalde concrete vraag de aandacht afleiden. Als het „Geref. Jong. Blad“ flingevoelig geweest was, zou het direct afgevoegen zijn op dat concrete verzoek, die concrete beschuldiging.

Ik vraag nog eens: leg aan uw jongelingen voor die beide citatenreeksen. **Beide.**

K. S.

HET BOEK VAN DE WEEK

De herdruk van Dr van der Does' boek over de Afscheiding.

Nog geen half jaar na de verschijning van Dr van der Does' boek over de Afscheiding („De Afscheiding in haar wording en beginperiode“, uitg. W. D. Meinema, Delft), is een tweede druk uitgekomen.

In „De Reformatie“ van 6 Oct. 1933 is in een uitvoerig artikel over het boek gehandeld en ik kan dus den belangstellenden lezer naar die bespreking verwijzen.

Slechts dient opgemerkt te worden, dat het én in den tekst én in de illustratie uitbreiding heeft ondergaan. Ruim 20 bladzijden zijn toegevoegd, die o.m. nadere mededeelingen bevatten omtrent de figuren van Mevr. de Cock en Ds Brummelkamp. Vooral die aangaande den laatstgenoemde, onder den titel „Ds Brummelkamp in de verdrukking“ aan het zevende hoofdstuk toegevoegd (echter onder een verkeerd nummer, VII i.p.v. VIII), zijn belangwekkend. Ze geven een overzicht van de processen-verbaal, die in de jaren 1835 tot 1837 tegen Ds Brummelkamp zijn opgemaakt, wegens verboden prediking. Het zijn er niet minder dan 32.

Hun aantal, zoowel als het feit, dat ze uit onderscheidene en soms ver uiteengelegen gemeenten afkomstig zijn bewijst wel heel duidelijk, hoe heftig en intrinsiek de vervolging van de Afscheidenden geweest is, niet maar het werk van een of anderen bijzonder vijandigen magistraat, doch een algemeene actie, die op bepaalde politionele instructies rustte. Het tevoorschijn brengen van dat materiaal zal ongetwijfeld Dr van der Does veel moeite hebben gekost, maar hij heeft er een onweerlegbare documentatie mee gegeven van een historisch feit, dat men niet altijd in zijn juiste proporties heeft gezien.

Van de toegevoegde illustraties heeft mijn aandacht getrokken die van den korenmoen te Wapenveld (t.o. pag. 144), welks eigenaar, Steven Jans Mulder, de gewoonte had aan de wieken een bepaalden stand te geven, als er militairen in de omgeving waren om eventuele godsdienstoefeningen te verhinderen, om zoo de vrienden te waarschuwen. Deze (mij ten minste) onbekende list getuigt ook weer van hetzelfde verschijnsel als de processen-verbaal, dat de overheidsbemoeiingen zich niet tot enkele gevallen en bepaalde gelegenheden beperkt hebben.

De aankondiging van dezen herdruk geeft mij de gelegenheid ter nadere aanvulling van het bovengenoemde artikel in ons blad, mee te deelen, dat Dr van der Does op een van de door mij gemaakte opmerkingen gereageerd heeft in een feuilleton in „Woord en Geest“ van 29 Dec. 1933. Ik had geschreven, dat Dr van der Does niet voldoende bewees, dat de kring der Afscheidenden niet met name die der heel eenvoudigen is geweest. Uit het feit, dat het eerste verloop der scheiding met zoo evidente krenking van staatsrecht en kerkrecht gepaard ging, meende ik te kunnen afleiden, dat „de betrokkenen vrijwel zonder uitzondering behoorden tot de onaanzienlijken, die in den tijd van het wordende liberalisme niet meetelden“.

In het interessante stuk in „Woord en Geest“ nu heeft Dr van der Does daarover veel materiaal aangedragen, materiaal, dat precies bevestigt, wat ik bedoeld heb. Dr van der Does classificeert in groote trekken in zijn artikel de maatschappij en begint met op den laagsten trap te stellen „de onmaatschappelijken, de a-socialen, de zwervers, zij die geen vaste woonplaats hebben, de woonwagengewoners, reizende kooplieden, venters“. Als vijfde categorie noemt hij „de intellectuelen, de predikanten, notarissen, doctoren, advocaten“, en als zesde „de menschen, die kapitaal hebben, de groothandelaars, de grootgrondbezitters, de fabrikanen“. Tusschen deze groepen in rangschikt hij dan de arbeidskringen en kleine middenstanders. En blijkens door hem gevonden processen-verbaal van samenkomsten behoorden tot deze groepen in

hoofdzaak de afgescheidenen. Hij citeert een gansche reeks van namen, met de beroepen, zooals die door den verbaliseerenden ambtenaar zijn genoteerd, en dan lezen we telkens van een molenaar, een koperslager, een veehouder, een wagenmaker, een timmerman, een visscher, enz. Inderdaad zijn dat menschen wel van een eigen zaak of bedrijf, maar dan toch zulken als ik bedoelde: eenvoudigen, en geen menschen van de categorieën, door Dr van der Does ten vijfde en zesde genoemd, zooals er wel velen onder de nakomelingen der Afscheiding te vinden zijn en die, zoo ze er toen geweest waren, wel op een of andere manier van zich zouden hebben doen hooren. (Men denke aan Groens brochure „Maatregelen tegen de Afscheidenden aan het staatsregt getoetst“ en aan zijn verdere actie.)

Dr van der Does heeft alzoo mijn indicatie op „heel eenvoudigen“ en „on aanzienlijken“ misverstaan — gelukkig, zeg ik achteraf — en zich daardoor er toe gezet de preciezering te geven, die ik in zijn boek had gemist.

Het leek mij niet ondienstig van deze nadere mededeeling kennis te geven bij de aankondiging van den herdruk van zijn boek, omdat daardoor verduidelijkt is een van de punten, die ik in mijn eerste artikel daarover had genoemd.

Overigens zij herhaald de conclusie van dat artikel, die de introductie van dezen tweeden druk moge zijn bij degenen, die het boek nog niet kennen: „een boek, dat men met ingenomenheid en interesse leest“,... een boek, dat boeit, omdat het een verleden, dat ons trekt en ons eigen verleden is, op levendige manier ons voor oogen stelt.“

C. T.

UIT DE HISTORIE

Het eeuwfeest der Afscheiding.

III.

Zoo leidde God hen op den weg van de vrienden van het Réveil, van de wegbereiders van de evangelische en later moderne richting, en van de eenvoudige vromen, in de familiekringen van De Moen en Tieleman en der laatste keuze werd de hunne, zij wilden liever met de eenvoudigen verheerlijkt worden, dan te kiezen het deel van de overheerschenden en van hen, die naam en stand hadden.

Naar 's Heeren voorzienig bestel kwamen deze jonge mannen in aanraking, in nauw contact met bewegingen in de Nederlandsche Hervormde Kerk, die ze moesten wederstaan, of ook die, hoewel van dezelfde gezindheid, hen niet volgden op den weg, waarop ze door de vijanden van de gereformeerde waarheid en haar belijders werden gedreven, wijl dezen zonnen op herstel der kerk, wachtten op eene nationale beweging, misschien wel meenden voor te bereiden eene meer massale actie. Echter deze aanraking met het Réveil, zijn vaders, helden en aanhangers, heeft niet dan kunnen medewerken met hen om geschiktere werktuigen te zijn voor het werk waartoe de Heere hen voorbereide en straks zou oefenen. Als ik nu lees in een onrijpe pennevrucht: „Juist door dat men de oogen sloot voor de groote beweging van het Réveil, de verdiensten van talloze groote mannen, die reeds vóór Ds de Cock opstonden, omdat men ze niet kende, eenvoudig verzwegen en steeds de verdiensten en geloofsdaden van Ds de Cock ging verkondigen, beging men de groote fout van Gods werk, zooals het geschied is, te verkleinen en werd de persoon van een eenvoudig predikant, die slechts een klein aandeel heeft gehad in de groote opwekking, te veel verheerlijkt. Dit heeft onbewust velen tegen de borst gestuit en afschrikt om mee te gaan. Ds de Cock, wiens geloof en verdiensten ik niet gaarne zou willen verkleinen, heeft op het Réveil in andere landen hoegenaamd geen invloed gehad, was een zeer eenvoudig predikant, die van heel Gods werk in het buitenland wellicht hoogstens iets afwist en is zelfs voor de geestelijke beweging in ons land van slechts zeer ondergeschikte beteekenis geweest“; als ik, dit overschrijvende, het nog eens weer lees, dan vind ik verontschuldiging voor deze woorden in het feit dat ze terneergeschreven zijn door een candidaat in de rechten, die nog niet tot rijpe kennis was gekomen, van wien men nog geen rijpe vrucht kon verwachten, doch dan ben ik blij, dat ik in het L. S., dat voorafgaat aan den druk van hetgeen in een toespraak over 't Réveil op een feestdag van een onzer geref. jongelingsverenigingen en nog wel in een Groningsch dorp uit den omtrek van Ulrum werd gezegd, niet lees dat de spreker tot de uitgave besloot op uitnodiging van zijn hoorders, maar aangezien naar zijne overtuiging de jongelingsverenigingen belang hebben bij de geschiedenis des vaderlands in 't algemeen en voornamelijk bij dat tijdvak, dat aan onzen eigen leeftijd voorafgaat en waarmee onze tegenwoordige toestanden nauw verbonden zijn. De spreker besloot zijn toespraak ook in wijderen kring verkrijgbaar te stellen door de uit-

gave daarvan. Het zou van minder dierstheid getuigd hebben, en van juistere kijk op personen en feiten, als de door mij geciteerde woorden niet gesproken waren in den genoemden engeren kring, noch gedrukt verkrijgbaar gesteld voor wijderen kring.

Dat De Cock op het Réveil, als historisch verschijnsel, in andere landen hoegenaamd geen invloed gehad heeft, ontken ik niet. Het ging daar in die landen aan hem vooraf. Dat De Cock van het Godswerk in het buitenland wellicht hoogstens iets afwist is een veronderstelling die gelogenstraft wordt door den inhoud van de bijzonder uitgebreide correspondentie van en met hem. Uit een brief van graaf Dirk van Hogendorp, geschreven nog vóór de Scheiding plaats greep, blijkt dat De Cock o.a. ook informeerde naar den gang der kerkelijke beweging in het buitenland. Laten we instede van den persoon van De Cock te kleinere, en dat uit gebrek aan kennis van hem en sympathie met zijn daad, liever herinneren welk een buitengewoon groote beteekenis de boekjes van de baronnen van Zuylen van Nyevelt op hem hebben gehad, en dan vooral de geschriftjes van baron C. van Zuylen van Nyevelt, die juist gestorven was, toen De Cock zijn eerste schrijven zond aan Ds D. Molenaar in Den Haag. Geen naam wordt vaker en met grooter eerbied genoemd in de correspondentie van De Cock, in zijn brieven, smeekschriften enz. enz. aan den koning, en in zijn werkjes, dan die van den „zaligen baron C. van Zuylen van Nyevelt“. Roerend is de innige dankbaarheid jegens dien man bij De Cock; verder de vriendschap met diens broeder baron J. P. van Zuylen van Nyevelt. God heeft deze mannen van het Réveil op zijn weg geleid!

Hoe iemand nog in het jaar 1892 durft zeggen en schrijven dat Ds de Cock zelfs voor de geestelijke beweging in ons land van slechts zeer geringe beteekenis is geweest, en dat nog wel een Groninger uit het midden van de Gereformeerde Kerken, kan ik alleen verklaren uit jeugdigen overmoed en durf en beschouw ik als een vrucht, die te vroeg werd geplukt.

Beter lijkt het mij, op Gods wijsheid te wijzen die zorg droeg door Zijn wonderbare voorzienigheid dat de „kordate jonge predikers“, die zoo schielijk na hun intrede uitgedreven zouden worden, een ieder een beroeping ontving naar de verschillende provincies van ons land, zoodat de Heere straks over heel het land Zijn haarden had, waarvan de warmte uitstraalde en de actie gevoerd werd naar alle zijden. God zorgde dat de beroeping niet tot het in afzondering gelegen Ulrum beperkt zou blijven, hoewel niemand de dag der kleine dingen verachte! Was niet de eerste kerk die het synodale juk afwierp ten dage der Doleantie het toenmaals verscholen en haast niet te bereiken en te vinden heidedorp Kootwijk?

Tegen den herfst van '34, nog vóór de Afscheiding te Ulrum, was Van Velzen reeds verbonden aan de eveneens van de hoofdverkeerswegen verre gelegen gemeente van Drogchem. Overijssel krijgt zijn Van Raalte, man van beginsel, kracht, doorzicht en uithoudingsvermogen. Gelderland is zoo rijk dat het in het oude bekende stedeke Hattem heeft een Brummelkamp, bij den aanvang gevierd, geroemd en bemind door aanzienlijk en gering in de „groote kerk“ aldaar. En dan de als scherpzinnig, bekwaam, zelfs als geniaal geprezen Scholte in Utrecht, Zuid-Holland, Beneden-Betuwe, Noord-Brabant; met naast hem en straks voor Noord-Brabant de edele en welsprekende Gezelle Meerburg, de Nathanaël naast de Johannes-figuur Brummelkamp; en eindelijk door bijzondere leiding krijgt Bekerke, dat zijn predikant naar Veen in 't land van Heusden en Altena zag vertrekken, zijn eveneens bizonderen Buddingh.

Ik denk aan de reclameplaat voor de roode arbeiderspers. Een mannenfiguur dekt de kaart van heel het land. En hier: zeven mannen vormen het zevental dat de Heere verspreid heeft over de kerkelijke kaart van heel het land. Hij gedacht heel het volk en heel de kerk!

G. KEIZER.
(Wordt vervolgd.)

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

Amerikaansche Synodale Klekjes.

IV.

Terwijl we deze regelen schrijven begon de Synode der Chr. Geref. Kerk in Amerika de derde week harer zittingen. Gedurende de tweede week werd er heel wat tijd genomen voor de behandeling van protesten. Want ook in Amerika laten we ter Synode duidelijk blijken dat we „Protestanten“ zijn. Ach, wat zou er heel wat minder tijd noodig zijn op synodale vergaderingen indien men betreffende sommige protestzaken wat meer lette op 't apostolisch vermaan om de minste te zijn enz. En om over zekere zaken anderen te stellen dan de voorgangers onzer kerken. Dat zou zulke kerkelijke vergaderingen heel wat tijd... en geld-

besparen. M
rekend hoev
kelijk volk
ook wel een
en geld heid
Toch moge
breedere ve
overwegen c
veel te eisch
te beslechte
Eén zaak
formatie"-le
minder tijd
aan den na
bekend door
de Kannib
Geref. Ke
Soedan, se
United Miss
de drie zult
na het we
voorzetten.
kring zijn, e
en hun on
rangen, we
sproken om
der Chr. G
echter den
woordige, o
komst in de
heid vast te
deze zaak m
met de geuc
Heel wat
een besluit
herziene Ar
voor geme
verzen enz.
Koning Jac
bezwaar op
misverstaan
beteekende
Vertaling. I
nomen reso
meer dan e
sche overze
de jongste
taal als de
Als gewoc
bestudeeren
„Hollandsch
structie der
er op aan c
logische st
„Teekenen
landsch, oc
J. van Bove
zijn blad:
Er zijn ne
land welke
dienstoefeni
onder hen,
kunnen. Zij
klanken en
huns harten
eener vrees
zelfde betee
Nu komt
voor, dat e
den predik
landsche ta
Vele woord
men kan be
zijn, om de
gebrekkig
haar niet
een slechter
ook al is me
De meeste
aan Calvin
worden dow
Amerikanise
Nederlands
waarop zij
Ook van
voorstellen
De Synod
der Nederla
is aan hen
aan Calvin
op bereken
Calvin Senn
het College
Verder w
van College
om de ken
deren. Stud
grond" heb
om de Ned
is te gebr
op voldoen
bleem wor
len waarin
gevallen m
worden doc
schreven g
op die wij
Het zal
moeilijk va
bleem ons